

Чухраєва Н. М.

к.е.н.

ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»
м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Ключові слова: автоматизація виробництва, роботизація, інновації, безробіття.

Key words: automation of production, robotics, innovations, unemployment.

Сьогодні світова економіка переживає фундаментальні структурні зміни. Робототехніка впливає на економіку і зайнятість у світі. З одного боку, розвиток технології, яку називають «штучний інтелект», – це роботизовані виробничі лінії і системи, що самостійно навчаються і які зможуть вже в найближчому майбутньому взяти на себе ще більший обсяг роботи, позбавляючи людину від монотонної і нетворчої праці; з іншого боку, вона є причиною масового скорочення людей з їхніх робочих місць, що також негативно позначається на економіці будь-якої держави.

Інтенсифікація процесів глобалізації сучасної економіки прискорює темпи, наближаючи її до нового промислового укладу, основною особливістю якого є випереджальна роботизація й автоматизація, пов'язана з початком стандартних процесів, що повторюються [1]. Такі зміни є характерними і для промислового сектора, і сфери послуг.

Таблиця 1

Ризик скорочення робочих місць унаслідок процесів автоматизації за видами професійної діяльності на прикладі Швейцарії [2]

Вид професійної діяльності	Статистичні дані , %
Адміністративні посади	94
Сільське господарство, лісове та рибне виробництво	73
Некваліфікована праця	71
Сервіс та продаж	67
Оператори складних машин	66
Логістика	66
Технічні та інженерні професії	43
Висококваліфікована праця	13
Середній і топ-менеджмент	10
Усього	48

Сучасна людина будує свою ідентичність навколо фактору праці, саме робота перетворює його в члена суспільства, і тільки вона забезпечує сучасного індивіда законним джерелом доходу. Проте об'єктивний процес роботизації призведе до зростання структурного безробіття, яке також може стати причиною зниження рівня податкових надходжень до бюджету, а значить – погіршення ситуації у сфері фінансування програм державного соціального забезпечення і страхування. У зв'язку з цим західні фахівці пропонують переглянути наше ставлення до роботизованих виробничих систем, вказуючи на те, що вони теж можуть стати джерелом податкових надходжень.

За даними консалтингової компанії «Deloitte Switzerland», у результаті автоматизації виробництва в найближчі роки в країні може зникнути половина робочих місць, що існують зараз. З іншого боку, якщо проаналізувати ситуацію за останні роки, то видно, що в загальному заліку завдяки автоматизації виробництва у світі кількість новостворених робочих місць перевищує кількість робочих місць, що втрачено назавжди.

При цьому серйозних структурних змін зазнав і характер видів діяльності, що найбільш затребувані ринком. Тренд очевидний: професії, які не потребують інновацій, вимирають, а професії зі значною часткою інноваційного елементу виходять, навпаки, на перший план, у перспективі часто пов'язані, насамперед, зі сферою послуг. За оцінками вищезгаданої консалтингової компанії «Deloitte Switzerland», до 2025 року в Конфедерації у сфері інноваційного та високотехнологічного виробництва планується створити приблизно 270 тис. нових робочих місць.

На думку фахівців, автоматизація виробництва спричиняє не тільки знищення робочих місць, але і створення. Проте вони переконані, що в підсумку кількість робочих місць, знищених роботами, перевищить число вакансій, що були створені на хвилі технічної революції, причиною чого буде, перш за все, зростання значення штучного інтелекту, що дозволяє машинам вчитися на власному досвіді і гнучко адаптуватися до зовнішніх умов. Найбільш затребуваними системи на основі штучного інтелекту будуть навіть не у звичній сфері індустріального виробництва, ступінь автоматизації яких вже підходить до деяких порогових значень, а, перш за все, у сфері сервісу.

Поки заміна людей на роботів ще тільки починає набирати обертів, проблеми, пов'язані з ідеєю урівнювання роботів зі звичайними співробітниками, запропонована вченими Женевського університету, дійсно вимагатимуть фундаментального перегляду соціальної політики держави й чинного трудового законодавства. Потрібно, щоб політики й законодавці почали обговорювати проблему вже зараз.

Деякі прихильники цієї ідеї, серед яких є і Білл Гейтс, пропонують ввести податок на промислових роботів як основу, на якій можна було б

побудувати систему загального базового доходу й одну з можливостей частково компенсувати людям втрати їх робочих місць. Виручені гроші можна буде використовувати, наприклад, щоб навчити людей нових професій, які не доступні для роботів [3; 4].

На думку деяких західних фахівців, спеціальний податок на роботів може привести до гальмування інноваційної модернізації економіки, негативно вплинути на кон'юнктурні рамкові умови ведення господарської та підприємницької діяльності. Широке впровадження цифрових технологій, яке зараз спостерігається, веде до розроблення та впровадження якісно нових бізнес-моделей. На думку тих самих фахівців, промисловість і економіка держави повинні користуватися цими можливостями і рухатися в сучасному напрямку [5].

Аналізуючи податкову модель, яка активно зараз почала обговорюватись у світі, щодо стягування ПДВ з вартості послуг роботизованих систем, виявляють зв'язок як із ризиками, так і з шансами. Тому доцільним є розгляд питання щодо вдосконалення державами податкового законодавства, яке також допоможе розв'язати проблеми, що пов'язані зі скороченням робочих місць через процеси автоматизації виробництв і стати придатним методом для забезпечення переходу економіки країн до нового промислового укладу, для якого помітним є вплив автоматизованих систем управління та виробництва.

Список використаних джерел

1. Ralf T. Kreutzer. «Dematerialisierung — die Neuverteilung der Welt in Zeiten des digitalen Darwinismus» / Ralf T. Kreutzer, Karl-Heinz Land Verlag: FUTUREVISIONPRESS e.K.; Auflage: 1 (1. August 2015). – 200 Seiten.
2. Deloitte [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www2.deloitte.com/ch/en/pages/innovation/articles/automation-report.html>
3. Quartz [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://qz.com/911968/bill-gates-the-robot-that-takes-your-job-should-pay-taxes/>
4. World Economic Forum [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.weforum.org/press/2016/11/artificial-intelligence-robotics-top-list-of-technologies-in-need-of-better-governance>
5. Swissmem [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.swissmem.ch/de/news-medien/news/ivo-zimmermann-wird-neuer-kommunikationschef-von-swissmem.html>